

KATARZYNA RENN

Brzegiem jeziora Lednica On the shore of Lake Lednica

W 2022 roku w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy powstała trzecia ścieżka edukacji ekologicznej pt. „Brzegiem jeziora Lednica”. Jest ona kontynuacją poprzednich ścieżek przyrodniczych opracowanych przez Pracownię Dokumentacji Przyrody przy współpracy z dr. hab. Zbigniewem Celką, prof. UAM, oraz plastykiem Wojciechem Kujawą (ryc. 1) i stanowi część szerszego projektu (Ścieżki Edukacji Ekologicznej w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy) zapoczątkowanego w 2014 roku w celu umożliwienia zwiedzającym zapoznanie się z przyrodą Ostrowa Lednickiego i jego otuliny.

Realizację projektu rozpoczęto od opracowania ścieżki „Rośliny nad Lednicą”. Na wyspie zainstalowano tablice informacyjne, przygotowano folder, książkę oraz karty edukacyjne, ukazujące rośliny towarzyszące człowiekowi w jego wędrówce poprzez wieki. Z jednej strony były to gatunki uprawiane na polach i w ogródkach, z drugiej strony rośliny dziko rosnące. Przy zagrodzie na Ostrowie Lednickim odtworzono polećka roślin uprawianych w średniowieczu, na których posadzono: len zwyczajny (*Linum usitatissimum*), bób (*Vicia faba*), rzepę (*Brassica campestris* L. var. *rapa* L.), pszenicę orkisz (*Triticum spelta*), pszenicę płaskurkę (*Triticum dicoccon*) oraz proso właściwe (*Panicum miliaceum*). W ogródku posiano zioła, m.in.: lubczyk ogrodowy (*Levisticum officinale*), kozłek lekarski (*Valeriana officinalis*), urzet barwierski (*Isatis tinctoria*), marzanę barwierską (*Rubia tinctorum*), bylicę piołun (*Artemisia absinthium*), tymianek właściwy (*Thymus vulgaris*).

Wyspa zamieszkała w średniowieczu i następnie porzucona, obfituje w rośliny synantropijne – rosną tam m.in.: glistnik jaskółcze ziele (*Chelidonium majus*), pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*), popłoch pospolity (*Onopordum acanthium*), mierznica czarna (*Ballota nigra*) i bez czarna (*Sambucus nigra*). Wśród tych gatunków wyróżniamy gatunki rodzime, które przywędrowały na miejsca osadnicze z terenów naturalnych położonych w pobliżu Ostrowa Lednickiego i zaadoptowały się do warunków występujących na wyspie, oraz gatunki obce, przywiezione z dalekich kontynentów. Wśród ostatnich do najbardziej interesujących należą gatunki

roślin przybyłych na Ostrów Lednicki w XV wieku, które określa się mianem archeofitów. Należą do nich: fiołek wonny (*Viola odorata*), śláz zygmarek (*Malva alcea*), popłoch pospolity (*Onopordum acanthium*) oraz mierznica czarna (*Ballota nigra*).

Drugą ścieżkę przyrodniczą przygotowano w 2015 roku w Wielkopolskim Parku Etnograficznym, dokonując opracowania roślin i bezkręgowców bytujących na terenie skansenu. Na podstawie badań entomologicznych i botanicznych powstała książka *Bezkregowce i rośliny w Wielkopolskim Parku Etnograficznym*, która wraz z tablicami informacyjnymi i folderem stanowi repetytorium wiedzy przyrodniczej dotyczącej terenu skansenu. W opracowaniu uwzględniono różne środowiska występowania roślin i zwierząt: od sadu drzew owocowych dawnych odmian z bytującym w nich najcenniejszym gatunkiem pająka – *Talavera aperta*, poprzez murawę kserotermiczną z goździkiem kartuzkiem (*Dianthus carthusianorum*) i farbownikiem lekarskim (*Anchusa officinalis*), las na „Zbyrcę” z dębem szypułkowym (*Quercus robur*), aż po łąki z kosańcem żółtym (*Iris pseudacorus*), kozłkiem lekarskim (*Valeriana officinalis*), firletką poszarpaną (*Lychnis flos-cuculi*) oraz tatarakiem zwyczajnym (*Acorus calamus*), na których terenie na szczególną uwagę zasługuje obecność storczyka o nazwie kukułka krwista w podgatunku typowym (*Dactylorhiza incarnata* subsp. *incarnata*).

RYC. 1. Opracowania ścieżek przyrodniczych: *Rośliny nad Lednicą*, *Bezkregowce i rośliny w Wielkopolskim Parku Etnograficznym*, *Brzegiem jeziora Lednica*. Fot. M. Józwickowska

FIG. 1. The studies of nature trails: *Plants at Lednica*, *Invertebrates and plants in the Wielkopolska Ethnographic Park*, *By the shore of Lake Lednica*. Photo by M. Józwickowska

Dopełnieniem wcześniejszych opracowań jest ścieżka przyrodnicza „Brzegiem jeziora Lednica”, ukazująca siedliska i gatunki zwierząt bytujących w zbiorowiskach roślinnych. Przystanki trzeciej ścieżki utworzono na trasie przebiegającej od nowo powstałego budynku Muzeum, oddanego dla zwiedzających w 2022 roku, do terenu Małego Skansenu. Opisano trzcinowisko położone nad jeziorem, w pobliżu budynku Dyrekcji Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Pas występujących tam trzcinowisk stanowi doskonale miejsce bytowania licznych gatunków zwierząt. Podziwiać możemy m.in. ważki, różne gatunki płazów czy całe bogactwo ptaków. Zwiedzający mogą obserwować rosnącą niedaleko od budynku trzcinę pospolitą (*Phragmites australis*), dorastającą do 4 m wysokości, turzycę błotną (*Carex acutiformis*), pałkę szerokolistną (*Typha latifolia*), kosaćca żółtego (*Iris pseudacorus*), miętę nadwodną (*Mentha aquatica*) oraz tarczycę pospolitą (*Scutellaria galericulata*). Trzcinowisko jest miejscem bytowania ptaków skrytych: trzciniaaka (*Acrocephalus arundinaceus*) i bąka (*Botaurus stellaris*). Głos tego drugiego ptaka jest dobrze słyszalny nad jeziorem Lednica – pieśń samców (tzw. buczenie) to charakterystyczny, bardzo niski dźwięk, przypominający syrenę okrętową, zwykle powtarzany trzy do pięciu razy. W toni jeziora, co dokumentuje kolejne stanowisko ścieżki, wyróżniamy hydrofity – rośliny wodne: rogotka sztywnego (*Ceratophyllum demersum*), ramienice (*Chara* sp.), rdestnice (*Potamogeton* sp.). W wodach jeziora Lednica występuje m.in. bardzo rzadki gatunek ramienicy z rodzaju rozsocha (*Tolypella glomerata*), którego obecność odkryto tutaj w 1967 roku. Dochodząc do parkingu przy Małym Skansenie, mijamy jedno z największych szkieletowych cmentarzysk wczesnośredniowiecznych z czasów piastowskich, na którym odkryto 1665 grobów. Współcześnie teren ten porastają niskie wieloletnie byliny, m.in.: jastrzębiec kosmaczek (*Hieracium pilosella*), koniczyzna biała (*Trifolium repens*), krwawnik pospolity (*Achillea millefolium*) oraz nasadzone drzewa – lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), klon pospolity (*Acer platanoides*) i brzoza brodawkowata (*Betula pendula*). Wewnątrz Małego Skansenu rosną dwa okazałe dęby czerwone (*Quercus rubra*), które górują nad pozostałymi drzewami i krzewami. W pobliżu dorodnych dębów umieszczono plansze ze zdjęciami bąka i trzciniaaka, ptaków skrytych, rzadko widywanych w ich naturalnym środowisku. Mała ekspozycja pt. „Bąk i trzciniaak w szuwarach jeziora Lednica”, umieszczona na podcieniu Rybakówki, jest wzbogaceniem omawianej ścieżki.

otrzymano (received): 19.09.2022; zaakceptowano (accepted): 19.09.2022

mgr inż. Katarzyna Renn
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Dział Nauk Przyrodniczych
Dziekanowice 32
62-261 Lednogóra
e-mail: katarzyna.renn@lednica.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-8560-5476>